

УДК: 005.332.4:615.2:339.13

ПОЛОНЧУК Л.Ю., магістрантка 1-го року навчання спеціальності 073
«Менеджмент»

Науковий керівник – **АРБУЗОВА Т.В.**, канд. екон наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ КОМПАНІЇ НА ВНУТРІШНЬОМУ І ЗОВНІШНЬОМУ РИНКАХ

Розглянуто особливості конкуренції на фармацевтичному ринку. Обґрунтовано напрями управління конкурентоспроможністю для забезпечення стабільності розвитку компанії в нормальних умовах та за воєнного часу.

Ключові слова: конкурентоспроможність, управління, фармацевтична компанія, ринок, конкуренція.

Управління конкурентоспроможністю фармацевтичної компанії є ключовим аспектом її стратегічного розвитку на внутрішньому і зовнішньому ринках. Таке управління вимагає постійного моніторингу ситуації на ринку, аналізу конкурентів та споживачів, гнучкості у прийнятті рішень та готовності до змін для того, щоб забезпечити стабільний розвиток компанії в умовах постійної конкуренції у галузі фармацевтики.

Для забезпечення успішності та стабільної позиції фармацевтичній компанії необхідно ретельно працювати передусім за такими напрямками: дослідження та розробки (інвестування в дослідницьку діяльність для створення нових продуктів, покращення існуючих формул та вивчення ринкових тенденцій, адже розробка інноваційних лікарських засобів дозволяє компанії забезпечити конкурентні переваги); маркетинг та продажі (розробка ефективної стратегії, включаючи аналіз цільової аудиторії, позицію товару на ринку, рекламні кампанії, співпрацю з медичними закладами та фармацевтами); якість та безпека продукції (дотримання високих стандартів якості, безпеки та ефективності продукції, відповідність усім регуляторним вимогам та стандартам галузі); управління ланцюгом постачання (ефективне управління постачанням важливих компонентів та матеріалів для виробництва лікарських засобів, забезпечення стабільності постачання та контроль якості партнерів); інновації та розвиток (стимулювання новацій та постійний пошук можливостей для розвитку нових продуктів, технологій та ринків); глобальна стратегія (розробка стратегії розвитку компанії на міжнародному ринку, включаючи аналіз глобальних тенденцій, конкурентів та регуляторного середовища в різних країнах).

Конкуренція на фармацевтичному ринку має свої особливості, які визначаються специфікою цієї галузі, ключовими з яких є: 1) високі витрати на дослідження та розробку – фармацевтична галузь характеризується величезними витратами на дослідження, розробку та клінічні випробування нових лікарських засобів, що створює високі бар'єри для нових учасників ринку, а також підвищує конкуренцію між великими фармацевтичними компаніями; 2) інтелектуальна власність – одним із ключових факторів конкуренції є захист інтелектуальної власності в галузі фармацевтики. Патенти на нові препарати дозволяють компаніям захищати свої інновації від конкурентів та отримувати вигоду від їх

комерціалізації; 3) строгі регуляторні вимоги – фармацевтичні компанії повинні відповідати високим стандартам якості, безпеки та ефективності своїх продуктів, а регулюючі органи встановлюють обов'язкові вимоги до дозволів на виробництво та реалізацію препаратів; 4) маркетинг та реклама – оскільки конкуренція на фармацевтичному ринку також відбувається через маркетингові зусилля компаній, то рекламні кампанії, спонсорство медичних заходів, участь у конференціях та інші заходи спрямовані на просування продукції; 5) глобальний характер – фармацевтична галузь є глобальною та міжнародною за своєю природою. Конкуренція на ринку взаємопов'язана з міжнародними виробниками та ринками, що робить конкуренцію більш складною та мережевою. Ці особливості роблять фармацевтичну галузь однією з найбільш конкурентоспроможних та складних для ведення бізнесу, але також створюють можливості для інновацій та розвитку нових ефективних та безпечних лікарських засобів.

У фармацевтичній галузі України є кілька великих компаній, які відомі своєю діяльністю та обсягами продажів лікарських засобів. До найбільших фармацевтичних компаній в Україні нині належать ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця», що спеціалізується на виробництві медичних препаратів різних груп; «Борщагівській ХФЗ», який виробляє широкий асортимент лікарських засобів та медичних препаратів; Група компаній «Медфарм», що спеціалізуються на виробництві лікарських засобів, біодобавок та інших медичних продуктів; АТ «Фармак» – одне з найбільших фармпідприємств країни, що виробляє широкий асортимент готових лікарських форм і діагностичних продуктів [1]. Ці компанії мають значний вплив на фармацевтичний ринок України, активно співпрацюють з медичними установами, аптеками та іншими зацікавленими сторонами. Вони здійснюють активну роботу з дослідження та розвитку нових лікарських засобів, що сприяє їхньому розвитку та конкурентоспроможності на ринку.

Війна, що триває на території України, має суттєвий вплив на фармацевтичний ринок країни, а відтак і на конкуренцію. Ключовими її наслідками для вітчизняної фармацевтичної галузі є: обмеження доступу до ліків, адже через війну деякі території є важкодоступними для постачання лікарських засобів, що призводить до дефіциту деяких препаратів та ускладнює доступність медичних засобів для населення; підвищення вартості лікарських засобів, оскільки війна може призвести до скорочення виробництва певних ліків або підвищення витрат на їх транспортування через напружену ситуацію в регіоні, що призводить до підвищення цін на ліки для споживачів; зсуви в ланцюжках постачання медичних препаратів та сировини для їх виробництва, що часто призводить до порушень у постачанні лікарських засобів у регіони, де це найбільше потрібно; зміни в споживчому попиті на певні ліки та медичні засоби через зміну умов і потреб населення, що вимагає адаптації виробників та продавців; загроза фізичного руйнування чи знищення компанії. Загалом, війна має серйозний вплив на фармацевтичний ринок України, створюючи виклики для компаній у галузі та ускладнюючи доступ до лікарських засобів для населення в окремих регіонах. Необхідність координації зусиль уряду, фармацевтичних компаній та міжнародних партнерів для забезпечення доступності ліків у військових конфліктах стає дедалі важливішою.

У фармацевтичній галузі України діють різноманітні державні програми, спрямовані на покращення ситуації в цій сфері та забезпечення доступу населення до якісних та доступних лікарських засобів. Ці держпрограми мають на меті покращення доступності, якості та конкурентоспроможності фармацевтичного ринку України, що сприятиме поліпшенню медичної допомоги населенню та розвитку сфери охорони здоров'я в цілому. Деякі з ключових державних програм, що реалізуються на фармацевтичному ринку України, включають: державну програму розвитку охорони здоров'я «Доступні ліки», що спрямована на забезпечення доступності лікарських засобів населенню. Зокрема, вона передбачає підвищення доступності ліків за допомогою контролю цін та реімбурсації, стимулювання виробництва ліків в Україні, а також розвиток міжнародних закупівельних механізмів [1]; програму «Медичні гарантії», спрямовану на поліпшення доступності та якості медичної допомоги для населення. Серед заходів – забезпечення ліками хворих з серцево-судинними захворюваннями, дітей, пацієнтів з онкологічними захворюваннями тощо [2]; програма підтримки виробництва лікарських засобів в Україні, що має на меті стимулювання виробництва лікарських засобів в Україні, зокрема, шляхом надання пільг та підтримки урядом [3]; програма розвитку фармацевтичної галузі, яка передбачає розвиток фармацевтичної галузі країни, підтримку дослідницької роботи та інновацій, підвищення конкурентоспроможності українських фармацевтичних компаній [4] тощо.

АТ «Фармак» активно бере участь у кількох державних програмах, спрямованих на розвиток фармацевтичної галузі та покращення доступності лікарських засобів для населення, зокрема, у програмі «Доступні ліки», у рамках якої на компанію поширюються процедури реімбурсації (відшкодування вартості) лікарських засобів, бере участь у контролі цін на ліки, а також співпрацює з урядовими структурами для підвищення доступності препаратів. Щодо програми стимулювання виробництва лікарських засобів в Україні, то «Фармак» може отримувати пільги та підтримку з боку держави для розвитку власного виробництва лікарських засобів на території України. Участь у програмі розвитку фармацевтичної галузі може допомогти АТ «Фармак» у збільшенні інвестицій у дослідницьку роботу та розвиток інноваційних продуктів. Залучення до державних програм дозволяє компанії отримати підтримку у розвитку, зменшення ризиків та стимулювання конкурентоспроможності на ринку фармацевтики.

Управління конкурентоспроможністю фармацевтичної компанії на внутрішньому і зовнішньому ринках в нормальних умовах та за воєнного часу є важливим чинником для підтримання успішної діяльності організації у сучасних умовах бізнес-середовища.

Список літератури

1. АТ «Фармак». Офіційний сайт. URL: <https://farmak.ua/about/> (дата звернення 29.03.2024).
2. Державна програма розвитку охорони здоров'я «Доступні ліки» : Epirosvita. 18.11.2023. URL: <http://surl.li/spmoo> (дата звернення 20.03.2024).
2. З 1 січня починає діяти Програма медичних гарантій на 2024 рік. Національна служба здоров'я України : Урядовий портал. 01.01.2024. URL:

<https://www.kmu.gov.ua/news/z-1-sichnia-pochynaie-diiaty-prohrama-medychnykh-harantii-na-2024-rik> (дата звернення 20.03.2024).

3. Програма EU4Health. Міністерство охорони здоров'я України. URL: <https://moz.gov.ua/programa-eu4health> (дата звернення 20.03.2024).

4. Про затвердження Концепції розвитку фармацевтичного сектору галузі охорони здоров'я України на 2011-2020 роки : Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 13.09.2010 № 769. Дата оновлення 30.09.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0769282-10#Text> (дата звернення 20.03.2024)

polonchuk22@gmail.com

Секція «Інноваційні пріоритети у розвитку економіки та менеджменту»